

ORHAN BERENT • Trenler ıldırırsa

ORHAN BERENT 1964 yılında İzmir'de doğdu, 1985'te Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. 1997 yılında Birleşmiş Milletler Bölgesel Habitat için İzmir demiryolları ile ilgili bir etüt hazırladı. Levent Cantek'in derlediği *Çizgili Hayat Kılavuzu*'nda (İletişim, 2002) iki incelemesi yer aldı. 2002-2007 yılları arasında Lal Kitap'tan çıkan *Zagor* ve *Martin Mystere* dergilerinde editörlük ve yayın danışmanlığı yaptı. Yine 2004-2007 arasında Levent Cantek'in önderliğinde çıkan yarı akademik *Serüven Çizgi Roman Araştırmaları* dergisinde yazarlık yaptı, yayın kurulunda bulundu. Dergiye ek olarak çıkan iki kitapçıkta Türkiye'de yayımlanmış *Zagor* maceralarının envanterini hazırladı. 2012 yılında İletişim Yayınları'ndan çıkan, Kemal Varol'un derlediği *Memleket Garları* ve Tanıl Bora'nın derlediği *Tren Bir Hayattır* adlı eserlere yazılarıyla katkı sağladı. Aynı yıl bir grup gönüllünün çıkardığı *İstanbul Seyahat Planlama İSAP* dergilerine ulaşım ile ilgili yazılar yazmaya başladı. 2013 yılında yine İletişim Yayınları'ndan çıkan, deniz ve denizcilikle ilgili *İskeleyle Yaşanan* adlı kitabı Murat Koraltürk ile birlikte derledi. Dokuz Eylül Üniversitesi'nde akademik uzman olarak çalışıyor. Açık kaynak kodlu yazılımlar ve Unix tabanlı işletim sistemleri hakkında da makaleleri, ders notları bulunmaktadır. Arada sırada *Agos* ve *Evensel* gazetelerinde popüler kültür ve sporla ilgili yazılar yazıyor.

İletişim Yayınları 2255 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 375

ISBN-13: 978-975-05-1878-2

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

EDİTÖR Levent Cantek

KAPAK Deniz Karagül

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Aybars Yanık

BASKI ve *CLT* Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ORHAN BERENT

Trenler Çıldırırsa

Lilith'lerden sonra gelen Havva'ya...

Amnesia

Kasım bin dokuz yüz altmış sekizin soğuk ve dondurucu bir öğleden sonrasıydı. Makinist Mümtaz hızlı adımlarla demiryolu lojmanlarının kapısından gar havzasına daldı. Tiz ve keskin bir düdük sesiyle yürüyüş temposunu biraz daha artırdı. Bir saat öncesine kadar delicesine yağın yağmurla karışan toprak rayihasına lokomotiflerden gelen buram buram kömür kokusu karışıyordu. Rayların kenarında biten koyu yeşil otlar bir haftadır süren yağmurla daha da azmış, taş döşeli yolda bulabildikleri her boşluktan fıskırmışlardı. Yol bitiminde, telgraf direğinin dibinde papatyalar açmıştı, üzerlerinde beyaz kelebekler uçuşuyordu.

Tecrübeli makinist demiryoluna biraz daha yaklaşınca, ıslak tahta ile rayların her daim birbirine eşlik eden kendine özgü aromasını soludu. Dudaklarına geniş bir gülümseme yayıldı. Durdu, gözlerini kapatıp belini esneterek başını geriye attı. Rutubetli havayı ciğerlerine derin derin çekti. Sonra ne yapacağını hatırlamış gibi yoluna devam etti. Öğleye kadar biter dediği işleri bitmek bilmemişti, daha fazla geç kalmamalıydı. Alsancak Garı'na romanesk ve esrarlı bir ha-

va veren kemerli peronlara, üçgen bir alınlığın taçlandırdığı birinci yolun sundurma girişine doğru ilerlerken, buharlı lokomotifin manevra sahasından kendine doğru geri geri yöneldiğini gördü. “Ahmet,” diye içinden geçirdi, tane tane, hoşuna giderek, “15.17 banliyö seferimiz için makinemizi depodan getirmiş.”

Saatine baktı, üçe yaklaşıyordu. Mırıldandı:

“Tam zamanı. Yaşa Ahmet!”

Ana hattın hemen kenarındaki dapdaracık toprak patıkada, yağmur birikintilerine basmamaya çalışarak gar binasına yürüdü. Ana makası geçen lokomotif de hemen yanından ilerleyerek tıslaya tıslaya birinci yolda bekleyen vagonlara doğru yöneldi. Lokomotifin sağ penceresinden sarkmış, yüzü gözü is içindeki biri ona el salladı. Ateşçisi Ahmet’ti bu. Mümtaz da elini hafifçe kaldırıp karşılık verdi. Birazdan yumuşak bir dokunuşla lokomotifin tamponları vagonlara değecek, kömür vagonunun ucundaki sahanlığa tünemiş olan manevracı bir yılan kıvraklığında aşağıya eğilerek, yılların alışkanlığıyla çarçabuk bağlantıları yapacaktı.

Bildiği şeylerdi, yürüyüşünü sürdürürken alışık olmadığı bir çarpma sesiyle duraladı. Beklenen kavuşma yumuşak bir dokunuşla olmamış, tam tersine, lokomotif sert bir darbeye vagonlara bindirmişti. Vagonlar sarsılmakla kalmamış, peron boyunca bir, bir buçuk metre geriye gitmişti. Katarın içine yerleşmiş erkenci yolcuların birkaçı da vagon pencerelerini açmış, ürkek ürkek dışarı bakıyordu.

Ateşçisinin bu beceriksizliğine şaşırان Mümtaz telaşla lokomotifin yanına geldiğinde, hareket memurunun kapısının açıldığını fark etti. Seyrek saçlı, seyrek bıyıklı bir adam dışarı çıkmıştı. Yüzünde sanki bu çarpmayı bekleyen marazi bir sırtıtış vardı. Mümtaz’a bakarak “Hayırdır beyzadem, makineleri artık ateşçiler mi getiriyor?” dedi.

Mümtaz cevap vermedi. Lokomotifin üstündeki Ahmet’e

soran gözlerle baktı.

“Benim suçum yok usta,” dedi Ahmet, “tampon için yavaşlamıştım ama makine birden ileri fırladı. Fren musluğu sanki bir yere takıldı gibi...”

Mümtaz tam bir şeyler söyleyecekken, yoğun su buharı tüten tamponların arasından çıkan makasçı araya girerek “Olur öyle şeyler,” dedi, çay içiyordu. Geriye doğru kaykılarak ön tarafa baktı:

“Bizim zamanımızda ateşçiler on seneden önce makinist olamazdı... Tozkoparan dediğimiz bi abimiz vardı, ateşçilikten gelmişti o da... Fi tarihinde Kemal Paşa'nın bindiği trende bile vazife yapmış. Bir keresinde Basmane'de manevra yaparken treni kaçırıp hat sonundaki tamponlara bindirmişti. Allah korudu da yavaştı, betonları parçalamadı... Basmane'de manevra zordur, kısadır çünkü. Alsancak'a benzemez evladım... Senelerce çalıştım orada. Alsancak ne ki? Upuzun bir havza. Git gel, kes vagonları, arka arkaya diz, ittir gitsin... Çocuk oynucağı...”

Mümtaz, ihtiyar makasçının uzun nutkundan sıkılmıştı. Basmane'de de yeterince çalışmıştı, orayı da avcunun içi gibi bilirdi evelallah. Bu yüzden çalçene makasçının tavsiyelerine hiç mi hiç ihtiyacı yoktu. Onu dikkate almayıp gözlerini ateşçiye dikince “Kusura bakma, bir daha olmaz usta,” dedi Ahmet. “Merak etme sen, hemen şimdi şu frenlere bir göz gezdiririm.”

Canı sıkılmıştı Mümtaz'ın. Gar havzasına girerken lokomotifin plaketine dikkat etmemişti, bu onun sürekli kullandığı makine değildi. Üç yıldır kullandığı 44062'ye çok alışmıştı. Banliyö katarına bağlanan da aynı tipten bir Prusya lokomotifi olmasına rağmen numarası 44082'ydi. Depodan niçin başka bir makine vermişlerdi?

Eski lokomotifinin bir parçası gibi hissediyordu kendini. Hangi rampada zorlanır, hangi yolda kömürü fazla atmak

gerekir, hangi inişte istim salınır, ezbere biliyordu. Üstelik daha bakım sıraları da gelmemişti.

“Kim verdi bu makineyi sana?” diye ateşçi soracakken yine o alaylı sesi işitti:

“Hiç gelmeseydin, treni Buca’ya da ateşçi götürürdü.”

Arkasını dönüp gelen sese âdeta hırlayarak “Sana ne, sen kendi işine baksana,” dedi.

Kestirip atmıştı, adamın yüzüne dahi bakmadan gar müdür yardımcısının odasına yöneldi. Gürültü nedeniyle odasından çıkmış birkaç memur da içeri girmiş, mesailerine dönmüştü. Kapıyı tıklatıp girdi.

“Müdürüm, benim tapuda işim bitti. Sefere çıkabilirim. Makineyi da depodan getirmişler. Şimdi vagonlara bağlandı, hazır bekliyor,” dedi.

Geniş maroken masada oturmuş, başını önündeki evraklara gömmüş dazlak kafalı, pos bıyıklı adam Mümtaz’a gözüklerinin üstünden şöyle bir bakarak:

“Hadi hayırlı olsun Mümtaz Usta, ev sahibi olmuşsun. Allah bizlere de nasip etsin,” dedi.

Müdür yardımcısı hayırdan, şerden, evlerden, kiralardan ve diğer şeylerden bahsettikten sonra Mümtaz odadan çıktı, peronun baş tarafına yürüyüp lokomotifin yanına geldi. Tırmanıp markize girdi. Ateşçi elindeki bezle göstergelerin camlarını siliyordu.

“Bize aylardır soğuk bekleyen makineyi vermişler, şuna bak, göstergeler bile yağlı karadan zor okunuyor...” diye içinden geçirdi Mümtaz. Kendi makinesi olsa her bir aksamı kaville parlatıldığından pırıl pırıl ışıdayarak bakanın gözünü alırdı. “Boş ver Mümtaz, sen her makineyi kullanırsın, bunu da götürürsün ne olacak...” diye telkin etti kendini.

Yolunda gitmeyen bir şey var mı diye göstergeleri çabucak kontrol etti. Ocağın bir kapağı kırıkta, içerisinde yanan kömürlerin kızılığını görünüyordu. Düdüğe kumanda eden ma-

deni kol çoktan kopmuş olmalıydı ki yerine ince bir zincir monte edilmişti. Ucunda da tahtadan leş gibi kirli bir tuta- maç vardı. “Kenef sifonuna benziyor,” dedi kızarak.

İyiden iyiye işine dalmışken aşağıdan gelen o alaycı sesi yeniden işitti:

“Maşallah evi de almışsın.”

Mümtaz sesin geldiği tarafa bakarak kuru bir “Sağ ol,” çekti. Deminki çarpmayla alay eden adam, eski kayınbira- deri Muhsin’di. Bacısı Refia ile yirmi beş yıl evli kalmış, so- nunda da anlaşılamayıp ayrılmışlardı. Çocukları olmamıştı. Gel gör ki Refia’dan sonra evlendiği Ayşe evliliklerinin ikin- ci ayında gebe kalmıştı, Mümtaz yıllar sonra gelen bu müj- deyle âdeta gençleştiğini, hayata yeniden başladığını hisse- diyordu.

“Ferik, insanı ev sahibi de yapıyor demek ki. Bacım yıllar- dır kira evlerinde süründüyse vardır bir hikmeti,” dedi aşā- ğıdan Muhsin.

Mümtaz anlamamıştı, solundaki Ahmet’e dönerek:

“Ferik ne lan, ne diyor bu adam, sen anlıyor musun?” di- ye sordu.

Ahmet tenderdeki kömürleri açık ocağa savururken kesik kesik konuşarak Mümtaz’a cevap verdi:

“Ferik diye... Bizim oralarda ikinci avrada derler usta.”

Mümtaz aşağıdaki platformda dikilen Muhsin’e tepeden şöyle bir bakarak sinirli bir sesle “Sana ne Muhsin. Bacın- la boşandık, geçti gitti,” dedi başından savmak için. Muhsin vazgeçecek gibi değildi, hiç duymamış gibi yaptı, ne di- yecekse demeye kararlıydı.

“Genç avrat gezme ister, üst baş ister, hem kolay değil o işler, genç kadın nihayetinde,” deyiverdi Muhsin.

Mümtaz’ın kan beynine sıçramıştı. Âdeta uçarak lokomo- tiften indi, Muhsin’in yakasına yapışarak onu sarsmaya baş- ladı. “Lan!” diye bağıırıyordu, güçlü kalın kollarıyla ufak te-

fek adamın neredeyse ayaklarını yerden kesecekti. Muhsin oralı değildi, taşı gediğine koymuş olmanın verdiği duyguyla hâlâ sırtıyordu. Mümtaz tam yumruğunu indirecekken araya girenler oldu:

“Ayıptır beyler, çocuk musunuz? Hiç yakışıyor mu size.”

“Hadi makinene çık Mümtaz Usta, sen de odana gir Muhsin Bey.”

Hareket memurunun sesiydi bu, Mümtaz uyarıyı ikiletmedi. Uzatmanın gereği yoktu. “Haysiyetsiz herif,” diye mırıldanarak tekrar lokomotifte tırmandı.

Muhsin ise gitmemiş, delice bir tuhaflıkla ona bakmaya devam ediyordu. Odasına dönmeden önce başkalarına duyurmadan tısladı:

“Bu senin son seferin olacak Mümtaz Efendi.”

Mümtaz duymuştu, arkasını dönüp eski kayınbiraderinin ifadesiz suratına bakakaldı. Bir zaman önce unuttuğu, dilinin ucuna gelen, tüm çabasına karşın hatırlayamadığı bir kelimeyi bulmaya çalışır gibi hissetmişti kendini. Muhsin’in söylediklerine bir anlam veremedi. “Ne demek istiyor bu yavşak?” diye içinden geçirdi.

Tam ona cevap verecekken “Boş ver usta,” dedi ateşçisi Ahmet, “değer mi bu herifle dalaşmaya. Onun ne olduğunu herkes biliyor. Kıl kaptığı adama nöbet kaktırandan ne beklersin?”

Mümtaz hışımla önündeki fren musluğunu kurcaladı, biraz sıkı olsa da idare ederdi. Zor hareket eden metal kolu kuvvetli kollarıyla sağa sola oynatıp gevşetmeye çalıştı. “Acaba bir miktar makine yağı damlatsam rahatlar mı?” diye içinden geçirdi. Buhar şofajını kontrol edip fren tecrübesi yaptı. Sınırını boşaltmak için uğraşacak bir şeyler arıyordu. Sefer öncesi gereken her şeyi yapmıştı, harekete hazırıldılar. Yapacak bir şey bulamadığı için elini kırıştırmaya başlamış, sık, dalgalı saçlarında dolaştırdı, gür bıyıklarını burdu. Ha-

zırdı, rahatladı. Çok geçmeden kondüktörlerin ortalığı ayağa kaldıran kısa uyarı düdüğü başladı. Vakit gelmişti. Yerini aldı, tren şefinin uzun düdüğünden sonra başını geriye döndürüp hareket memuruna bakmaya başladı, onun kaldırdığı işaret sopasındaki yeşil rengi görünce lokomotifin yol verdi. 15.17 Alsancak-Buca banliyö seferi başlamıştı.

* * *

Mümtaz'ın kumandasındaki tren, ortalığı siyah, koyu bir dumana boğarak tek katlı lojmanların bittiği yerdeki dönemece geride bırakmıştı. Usta, lokomotifin hızını artırdı, düdüğünü nağmeli nağmeli öttürdü. Alsancak gar havzasını terk etmek üzereydiler. Keyfi yerine geliyordu. Yeni ehlileştirilmiş vahşi bir atın üstüne binmiş gibi hissediyordu kendini. Rayların bozuk kısımlarındaki hafif savrulmalarda bu duygusu daha da katmerleniyordu. Bir sigara çıkarıp yaktı. İki yüz metre ilerideki hemzemin geçitte bir kamyonet arnavutkaldırımı döşeli geçitten yavaş yavaş karşıya geçmek üzereydi. Kalabalık bir kırlangıç sürüsü havada geniş kavisler çizerek alçalıp yükseliyordu.

Sol taraftaki pencereden dışarıyı seyreden ateşçi Ahmet'in gözü ise ufak makas kulübesinin kapısına takılmıştı. Rüzgârdan açılıp kapanan ahşap kapının arkasında kimbilir hangi makasçının yapıştırdığı yarı çıplak Brigitte Bardot posterini bir görünüp bir kayboluyordu. "Şu avrat nasıl zor zapt edilir," diyerek Mümtaz'a işaret etti.

"Suyuna gidersen her yere götürür seni Ahmet'im, dert etme," diye cevap verdi Mümtaz. Başını çevirip sağ taraftaki pencereden bakarken aklı geçitteki kamyonetteydi. Araç hâlâ oralarda oyalanıyordu.

"Şuna bak şuna! Sanki Kordon'da geziyor kavat!" diye söylenerek uzun bir düdük daha öttürdü. Onlar geçide giresiye kamyonet geçmiş olurdu ama bariyerlerin henüz inmeme-

si garipti. Hızını bir miktar düşürdü. O bunu yaparken bariyerler de sanki trenin yavaşlamasını bekliyordu, çanlarından “tan, tan” diye madeni sesler çıkararak karayolu geçidi ni kapattı. Tekrar lokomotif hızlandırırken ateşçiye seslendi:

“Ahmet yer değiştirelim, sen bu tarafa gel. Yol Kemer’e kadar açık, tam yol yürü.”

Markizin sol tarafına, ateşçinin yerine geçti. Tren tam Çingene mahallesinin bitimindeki geçitten geçerken pence-reden sarktı, kulübenin önünde dikilen geçit bekçisine avazı çıktığı kadar haykırdı:

“Geldiğimizi görmüyor musun geberik Hüsnu? Neden tantanları geç indirdin?”

Geçit bekçisi gülerek cevap yetiştirdi:

“Ne bağıryorsun lan, tel gelince indirdim!”

“Hadi oradan götveren, indirmişmiş!” diye seslendi Müm-taz.

Cevabını vermişti, fazla üstelemedi. Sakin olmalıydı. Bu iş fazla sinir kaldırmazdı. Hem bekçi de gardan gelen işarete göre işini yapıyor diye telkinde bulundu kendine.

Tekrar ateşçi ile yer değiştirip sağ tarafa geçti. Köprüyü ve Hilal geçidini geride bırakıp Kemer İstasyonu’na girdiler. Yumuşak bir fren yapıp treni durdurmak isterken katar, kulaklara eza bir gıcırtyla durdurmak istediği noktanın beş-altı metre ilerisinde durdu. Şaşırmişti. Oysa tam zamanında fren yaptığına o kadar emindi ki. Dönüşte fren musluğuna adamakıllı bir baktırsa iyi olacaktı.

Yolcular trene binerken, o endişeyle lokomotiften indi, kömür vagonunun arkasına geçip boruların bağlantılarına baktı. Beyaz bir duman sütunu yoğun bir şekilde tamponların arasından sızıyordu. Lokomotiften gelen buhar, borular vasıtasıyla vagonlara iletiliyordu, üstelik bu sistem lokomotif durduğunda vagonların da fren yapmasını sağlayan düzeneği harekete geçiriyordu.